HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șasea)

27 martie 2025 *

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru – Tratarea apelor urbane reziduale – Directiva 91/271/CEE – Articolele 4, 5 și 10 – Poluarea zonelor sensibile – Stații de epurare a apelor urbane reziduale – Hotărâre a Curții de constatare a neîndeplinirii obligațiilor – Neexecutare – Articolul 260 alineatul (2) TFUE – Sancțiuni pecuniare – Penalitate cu titlu cominatoriu – Sumă forfetară”

În cauza C-515/23,

având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată în temeiul articolului 260 alineatul (2) TFUE, introdusă la 10 august 2023,

Comisia Europeană, reprezentată de G. Gattinara și E. Sanfrutos Cano, în calitate de agenți,

reclamantă,

împotriva

Republicii Italiene, reprezentată de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de M. Di Benedetto, M. Russo și F. Severi, avvocati dello Stato,

pârâtă,

CURTEA (Camera a șasea),

compusă din domnul A. Kumin, președinte de cameră, domnul F. Biltgen (raportor), președintele Camerei întâi, și doamna I. Ziemele, judecători,

avocat general: doamna T. Ćapeta,

grefier: domnul G. Chiapponi, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 13 noiembrie 2024,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatei generale,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: italiana.

Hotărâre

1 Prin cererea introductivă, Comisia Europeană solicită Curții:

– constatarea faptului că, prin neadoptarea tuturor măsurilor necesare pentru executarea Hotărârii din 10 aprilie 2014, Comisia/Italia (C-85/13, denumită în continuare „Hotărârea C-85/13”, EU:C:2014:251), Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 260 alineatul (1) TFUE;

– obligarea Republicii Italiene la plata către Comisie a unei penalități cu titlu cominatoriu în cuantum de 122 760 de euro pe zi de întârziere, cu o eventuală reducere care rezultă din formula de degresivitate propusă, pentru fiecare zi de întârziere în executarea Hotărârii C-85/13, începând din ziua pronunțării hotărârii în prezenta cauză până în ziua în care va fi executată Hotărârea C-85/13;

– obligarea Republicii Italiene la plata către Comisie a unei sume forfetare zilnice de 13 640 de euro, cu o eventuală reducere care rezultă din formula de degresivitate propusă, pentru un cuantum total minim de 9 548 000 de euro, începând de la data pronunțării Hotărârii C-85/13 și până la data pronunțării hotărârii în prezenta cauză sau până la data executării Hotărârii C-85/13, dacă această dată a executării este anterioară datei pronunțării hotărârii în prezenta cauză;

– obligarea Republicii Italiene la plata cheltuielilor de judecată.

Cadrul juridic

2 Articolul 1 din Directiva 91/271/CEE a Consiliului din 21 mai 1991 privind tratarea apelor urbane reziduale (JO 1991, L 135, p. 40, Ediție specială 15/vol. 2, p. 43), astfel cum a fost modificată prin Regulamentul (CE) nr. 1137/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 octombrie 2008 (JO 2008, L 311, p. 1) (denumită în continuare „Directiva 91/271”), prevede:

„Prezenta directivă se aplică colectării, tratării și evacuării apelor urbane reziduale, precum și tratării și evacuării apelor uzate care provin din anumite sectoare industriale.

Prezenta directivă are ca obiect protejarea mediului împotriva deteriorării datorate evacuărilor de ape reziduale menționate anterior.”

3 Potrivit articolului 2 din această directivă:

„În sensul prezentei directive:

1. «ape urbane reziduale» înseamnă apele menajere uzate sau amestecul de ape menajere uzate cu ape industriale uzate și/sau ape de scurgere;

2. «ape menajere uzate» înseamnă apele uzate care provin de la așezări și servicii rezidențiale și care sunt generate, în special, de metabolismul uman și de activitățile menajere;

[…]

4. «aglomerare» înseamnă o zonă în care populația și/sau activitățile economice sunt concentrate suficient, astfel încât să fie posibilă colectarea apelor urbane reziduale în vederea dirijării lor către o stație de epurare sau un punct final de evacuare;

5. «sistem de colectare» înseamnă un sistem de canalizare care adună și transportă apele urbane reziduale;

6. «echivalent-locuitor (EL)» înseamnă încărcarea organică biodegradabilă cu o cerere biochimică de oxigen în cinci zile (CBO5) de 60 de grame de oxigen pe zi;

[…]

8. «tratare secundară» înseamnă tratarea apelor urbane reziduale printr-un procedeu care conține în general o tratare biologică cu decantare secundară sau printr-un procedeu care permite respectarea condițiilor din tabelul 1 din anexa I;

9. «tratare corespunzătoare» înseamnă tratarea apelor urbane reziduale prin orice procedeu și/sau sistem de evacuare care să permită, pentru apele receptoare de deșeuri, respectarea obiectivelor de calitate reținute, precum și conformarea la dispozițiile corespunzătoare ale prezentei directive și ale altor directive comunitare;

[…]”

4 Articolul 3 din directiva menționată prevede:

„(1) Statele membre veghează ca toate aglomerările să fie echipate cu sisteme de colectare a apelor urbane reziduale:

– până la 31 decembrie 2000, pentru cele al căror echivalent-locuitor (EL) este mai mare de 15 000

și

– până la 31 decembrie 2005, pentru cele al căror EL se situează între 2 000 și 15 000.

Pentru evacuările de ape urbane reziduale în ape receptoare considerate ca «zone sensibile», definite la articolul 5, statele membre asigură instalarea unor sisteme de colectare până la 31 decembrie 1998, pentru aglomerările al căror EL este mai mare de 10 000.

Atunci când instalarea unui sistem de colectare nu se justifică, fie pentru că nu ar prezenta interes pentru mediu, fie pentru că instalarea sa presupune un cost excesiv, se utilizează sisteme individuale sau alte sisteme corespunzătoare care să asigure un nivel identic de protecție a mediului.

(2) Sistemele de colectare descrise la alineatul (1) trebuie să respecte cerințele secțiunii A din anexa I. […]”

5 Articolul 4 din aceeași directivă are următorul cuprins:

„(1) Statele membre veghează ca apele urbane reziduale care intră în sistemele de colectare, înainte de a fi evacuate, să facă obiectul unei tratări secundare sau echivalente, în următoarele împrejurări:

– până la 31 decembrie 2000, pentru toate evacuările care provin de la aglomerări cu EL mai mare de 15 000;

– până la 31 decembrie 2005, pentru toate evacuările care provin de la aglomerări cu EL cuprins între 10 000 și 15 000;

– până la 31 decembrie 2005, pentru evacuările în apele dulci și în estuare, care provin de la aglomerări cu EL cuprins între 2 000 și 10 000.

[…]

(3) Evacuările care provin din stațiile de tratare a apelor urbane reziduale descrise la alineatele (1) și (2) trebuie să respecte cerințele relevante din secțiunea B din anexa I. […]

[…]”

6 Articolul 5 alineatele (1)-(5) din Directiva 91/271 prevede:

„(1) În sensul alineatului (2), statele membre identifică, până la 31 decembrie 1993, zonele sensibile pe baza criteriilor definite la anexa II.

(2) Statele membre veghează ca apele urbane reziduale care intră în sistemele de colectare, înainte de a fi evacuate în zonele sensibile, să facă obiectul unei tratări mai riguroase decât cea descrisă la articolul 4, până la 31 decembrie 1998, pentru toate evacuările care provin din aglomerări cu EL mai mare de 10 000.

(3) Evacuările care provin din stațiile de tratare a apelor urbane reziduale descrise la alineatul (2) trebuie să respecte cerințele relevante din secțiunea B din anexa I. […]

(4) Cu toate acestea, condițiile impuse unei stații de epurare în conformitate cu alineatele (2) și (3) nu se aplică în mod obligatoriu zonelor sensibile, dacă se poate dovedi că procentul minim de reducere a încărcării globale care intră în toate stațiile de epurare a apelor reziduale urbane din această zonă atinge cel puțin 75 % pentru cantitatea totală de fosfor și cel puțin 75 % pentru cantitatea totală de azot.

(5) Pentru evacuările de la stațiile de epurare a apelor urbane situate în bazinele hidrografice corespunzătoare zonelor sensibile și care contribuie la poluarea acestor zone, se aplică alineatele (2), (3) și (4).

[…]”

7 Potrivit articolului 10 din această directivă:

„Statele membre veghează ca stațiile de epurare a apelor urbane reziduale, construite în conformitate cu condițiile prevăzute la articolele 4, 5, 6 și 7, să fie concepute, construite, exploatate și întreținute

astfel încât să aibă un randament suficient în toate condițiile climatice normale ale locului în care sunt amplasate. Este necesar să se țină seama de variațiile sezoniere ale încărcării în momentul conceperii acestor instalații.”

8 Anexa I la directiva menționată, intitulată „Dispoziții privind apele urbane reziduale”, are următorul cuprins:

„A. Sistemele de colectare […]

Sistemele de colectare țin seama de dispozițiile din domeniul tratării apelor uzate.

Conceperea, construirea și întreținerea sistemelor de colectare se întreprind pe baza celor mai avansate cunoștințe tehnice, fără a atrage costuri excesive, în special în ceea ce privește:

– volumul și caracteristicile apelor urbane reziduale;

– prevenirea scurgerilor;

– limitarea poluării apelor receptoare care rezultă din supraîncărcarea cu apă ca urmare a furtunilor.

B. Evacuările provenind de la stațiile de epurare a apelor urbane reziduale în apele receptoare […]

1. Stațiile de epurare a apelor uzate sunt concepute sau modificate astfel încât probele reprezentative din apele uzate care intră și din efluenții tratați să se poată obține înaintea evacuării în apele receptoare.

2. Evacuările provenind de la stațiile de tratare a apelor urbane reziduale, tratate în conformitate cu articolele 4 și 5 din prezenta directivă, corespund dispozițiilor din tabelul 1.

3. Evacuările instalațiilor de tratare a apelor urbane reziduale în zonele sensibile predispuse la eutrofizare, cum ar fi cele identificate la anexa II punctul A litera (a), respectă, în afară de aceasta, dispozițiile care figurează în tabelul 2 din prezenta anexă.

4. După caz, pentru a garanta că apele receptoare respectă dispozițiile oricărei alte directive din domeniu, se aplică dispoziții mai riguroase decât cele care figurează în tabelele 1 și/sau 2.

5. Punctele de evacuare a apelor urbane reziduale se aleg, în măsura posibilului, astfel încât să reducă la minimum efectele asupra apelor receptoare.

[…]”

Hotărârea C-85/13

9 Prin Hotărârea C-85/13, Curtea a statuat că, prin neadoptarea dispozițiilor necesare pentru a se asigura că:

– aglomerările Melegnano, Mortara, Olona Nord, Olona Sud, Robecco sul Naviglio, San Giuliano Milanese Est, Trezzano sul Naviglio și Vigevano (Lombardia), al căror EL este mai mare de

10 000 și care evacuează ape urbane reziduale în ape receptoare considerate „zone sensibile”, în sensul articolului 5 alineatul (1) din Directiva 91/271, sunt echipate cu sisteme de colectare a apelor urbane reziduale, conform articolului 3 din această directivă;

– în aglomerările Pescasseroli (Abruzzi), Cormons, Gradisca d'Isonzo, Grado (Friuli-Venezia Giulia), Broni, Calco, Casteggio, Melegnano, Mortara, Orzinuovi, Rozzano, Trezzano sul Naviglio, Valle San Martino, Vigevano (Lombardia), Pesaro, Urbino (Marche), Alta Val Susa (Piemonte), Nuoro (Sardinia), Castellammare del Golfo I, Cinisi, Terrasini (Sicilia), Courmayeur (Valle d'Aosta) și Thiene (Veneția), cu un EL mai mare de 10 000, apele urbane reziduale care intră în sistemele de colectare, înainte de a fi evacuate, fac obiectul unei tratări secundare sau echivalente, conform articolului 4 din Directiva 91/271;

– în aglomerările Pescasseroli (Abruzzi), Aviano Capoluogo, Cividale del Friuli, Codroipo/Sedegliano/Flaibano, Cormons, Gradisca d'Isonzo, Grado, Latisana Capoluogo, Pordenone/Porcia/Roveredo/Cordenons, Sacile, Udine (Friuli-Venezia Giulia), Frosinone (Lazio), Francavilla Fontana, Trinitapoli (Puglia), Dorgali, Nuoro, ZIR Villacidro (Sardinia), precum și Castellammare del Golfo I, Cinisi, Partinico, Terrasini și Trappeto (Sicilia), cu un EL mai mare de 10 000, care evacuează în ape receptoare considerate „zone sensibile” în sensul Directivei 91/271, apele urbane reziduale care intră în sistemele de colectare, înainte de a fi evacuate, fac obiectul unei tratări mai riguroase decât tratarea secundară sau echivalentă, conform articolului 5 din directiva menționată, și

– stațiile de epurare a apelor urbane reziduale, construite în conformitate cu condițiile prevăzute la articolele 4-7 din Directiva 91/271, sunt concepute, construite, exploatate și întreținute astfel încât să aibă un randament suficient în toate condițiile climatice normale ale locului în care sunt amplasate și pentru a se ține seama de variațiile sezoniere ale încărcării în momentul conceperii acestor instalații în aglomerările Pescasseroli (Abruzzo), Aviano Capoluogo, Cividale del Friuli, Codroipo/Sedegliano/Flaibano, Cormons, Gradisca d'Isonzo, Grado, Latisana Capoluogo, Pordenone/Porcia/Roveredo/Cordenons, Sacile, Udine (Friuli-Venezia Giulia), Frosinone (Lazio), Broni, Calco, Casteggio, Melegnano, Mortara, Orzinuovi, Rozzano, Trezzano sul Naviglio, Valle San Martino, Vigevano (Lombardia), Pesaro, Urbino (Marche), Alta Val Susa (Piemonte), Francavilla Fontana, Trinitapoli (Puglia), Dorgali, Nuoro, ZIR Villacidro (Sardinia), Castellammare del Golfo I, Cinisi, Partinico, Terrasini, Trappeto (Sicilia), Courmayeur (Valle d'Aosta) și Thiene (Veneția),

Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 3 și/sau al articolului 4 și/sau al articolului 5, precum și al articolului 10 din Directiva 91/271.

Procedura precontencioasă și procedura în fața Curții

10 Pentru a controla executarea Hotărârii C-85/13, Comisia a solicitat Republicii Italiene, prin scrisoarea din 12 mai 2014, informații cu privire la măsurile adoptate în acest scop. La 15 ianuarie și la 15 octombrie 2015, precum și la 31 ianuarie 2017, această instituție a invitat respectivul stat membru să furnizeze informații actualizate cu privire la progresele realizate în materie de asigurare a conformității cu această hotărâre a aglomerărilor vizate și a prezentat propria evaluare a situației aglomerărilor declarate conforme de autoritățile italiene.

11 Prin scrisorile din 15 și din 25 iulie 2014, din 20 februarie, din 19 martie, din 22 septembrie și din 23 noiembrie 2015, din 2 martie, din 23 septembrie și din 30 septembrie 2016, din 12 ianuarie, din 27 februarie, din 24 mai și din 27 iulie 2017, precum și din 18 ianuarie 2018, Republica Italiană a furnizat Comisiei informații cu privire la măsurile adoptate și la punerea în aplicare a acestora.

12 Apreciind că Republica Italiană nu s-a conformat decât parțial Hotărârii C-85/13, Comisia i-a adresat, la 18 mai 2018, o scrisoare de punere în întârziere în temeiul articolului 260 alineatul (2) TFUE privind 14 dintre aglomerările vizate de hotărârea menționată care încă nu îndeplineau cerințele Directivei 91/271 și a invitat acest stat membru să își prezinte observațiile în termen de două luni de la primirea acestei scrisori.

13 Prin scrisoarea din 12 iulie 2018, Republica Italiană a răspuns la scrisoarea de punere în întârziere. Ulterior, acest stat membru a transmis Comisiei mai multe comunicări și note care conțineau printre altele actualizări semestriale ale stadiului de executare a Hotărârii C-85/13.

14 Considerând, în lumina elementelor furnizate, că Republica Italiană nu executase încă în totalitate Hotărârea C-85/13, ținând seama de situația persistentă de neconformitate cu hotărârea menționată a cinci aglomerări vizate de aceasta, și anume Castellammare del Golfo I, Cinisi, Terrasini, Trappeto (Sicilia) și Courmayeur (Valle d'Aosta), la nouă ani după pronunțarea hotărârii menționate și la mai mult de 20 de ani de la expirarea termenelor de conformare prevăzute la articolele 4 și 5 din Directiva 91/271, Comisia a decis să introducă prezenta acțiune.

Cu privire la acțiune

Cu privire la neîndeplinirea obligațiilor

Argumentația părților

15 Comisia reproșează Republicii Italiene că nu a luat toate măsurile necesare pentru a se conforma Hotărârii C-85/13, din moment ce, la expirarea termenului stabilit în scrisoarea de punere în întârziere, și anume la 18 iulie 2018, dar și la data de 30 iunie 2023, data ultimei actualizări a stadiului executării hotărârii menționate pe care acest stat membru a transmis-o respectivei instituții, în cele cinci aglomerări vizate de prezenta acțiune, și anume Castellammare del Golfo I, Cinisi, Terrasini, Trappeto (Sicilia) și Courmayeur (Valle d'Aosta), al căror EL este mai mare de 10 000, obligațiile care decurg din articolele 4, 5 și 10 din Directiva 91/271 nu fuseseră încă respectate.

16 Comisia arată, în primul rând, că din evaluarea răspunsurilor furnizate de Republica Italiană la scrisoarea de punere în întârziere reiese că acest stat membru nu luase încă, la data pertinentă pentru prezenta procedură, și anume 18 iulie 2018, toate măsurile necesare pentru a se asigura că, în patru dintre cele cinci aglomerări vizate de această acțiune, și anume Castellammare del Golfo I, Cinisi, Terrasini și Courmayeur, al căror EL este mai mare de 10 000, apele urbane reziduale care intră în sistemele de colectare fac, înainte de a fi evacuate, obiectul unei tratări secundare sau echivalente, în conformitate cu articolul 4 din Directiva 91/271. De altfel, autoritățile italiene ar fi admis în cursul procedurii precontencioase persistența încălcării acestui articol.

17 Comisia susține, în al doilea rând, având în vedere răspunsurile furnizate de Republica Italiană la scrisoarea de punere în întârziere, că acest stat membru nu luase încă, la data menționată la punctul precedent, toate măsurile necesare pentru a se asigura că, în patru dintre cele cinci aglomerări vizate de prezenta acțiune, și anume Castellammare del Golfo I, Cinisi, Terrasini și Trappeto, al căror EL este mai mare de 10 000 și care evacuează în ape receptoare calificate drept „zone sensibile”, apele urbane reziduale care intră în sistemele de colectare fac, înainte de a fi evacuate, obiectul unei tratări mai riguroase decât o tratare secundară sau echivalentă, în conformitate cu articolul 5 din Directiva 91/271.

18 În ceea ce privește, mai precis, aglomerarea Trappeto, Comisia precizează că din răspunsurile Republicii Italiene la scrisoarea de punere în întârziere și din actualizările prezentate de acest stat membru cu privire la stadiul executării Hotărârii C-85/13 reiese că, la data pertinentă pentru prezenta procedură, și anume 18 iulie 2018, situația acestei aglomerări nu era încă conformă cu articolul 5 din Directiva 91/271, aspect cu care autoritățile italiene ar fi de asemenea de acord în ultima actualizare comunicată la 30 iunie 2023.

19 Comisia arată, în acest context, că autoritățile italiene au declarat, în cadrul procedurii precontencioase aferente prezentei cauze, o sarcină de 7 783 EL generată de aglomerarea Trappeto, inferioară celei pe care o declaraseră anterior în răspunsul lor la avizul motivat în temeiul articolului 258 TFUE și pe care Curtea a reținut-o în Hotărârea C-85/13. Acestea nu ar fi furnizat însă o motivare clară și precisă, susținută de elemente concrete, care să demonstreze reducerea sarcinii. În această privință, datele prezentate de Republica Italiană în anexa la memoriul său în apărare în susținerea existenței unei sarcini de 8 910 EL generate de această aglomerare nu pot acoperi lipsa probelor pentru trecut, ci ar putea să producă efecte numai începând de la data la care au fost prezentate, și anume 18 octombrie 2023.

20 În plus, din moment ce apele reziduale din aglomerarea Trappeto sunt evacuate într-o zonă sensibilă care cunoaște o afluență turistică importantă și din moment ce există o îndoială cu privire la interpretarea datelor furnizate de autoritățile italiene, Comisia propune să se privilegieze o lectură a acestor date în sensul că respectiva aglomerare rămâne supusă obligațiilor care decurg din articolul 5 din Directiva 91/271. O asemenea interpretare ar fi, astfel, singura conformă cu obiectivul acestei directive, care urmărește protejarea mediului împotriva unei deteriorări cauzate de evacuarea apelor reziduale.

21 Comisia amintește, în al treilea rând, că o încălcare a articolului 4 sau a articolului 5 din Directiva 91/271 implică în mod necesar o încălcare a articolului 10 din aceasta [a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2021, Comisia/Italia (Sistem de colectare și tratare a apelor urbane reziduale), C-668/19, EU:C:2021:815, punctele 94-96]. Or, având în vedere răspunsurile furnizate de Republica Italiană la scrisoarea de punere în întârziere și ținând seama de persistența încălcării de către acest stat membru a obligațiilor care decurg din articolele 4 și 5 din această directivă, ar trebui să se constate că statul membru menționat nu luase încă, la data pertinentă pentru prezenta procedură, și anume 18 iulie 2018, toate măsurile necesare pentru a se asigura că, în cele cinci aglomerări vizate de prezenta acțiune, și anume în Castellammare del Golfo I, în Cinisi, în Terrasini, în Trappeto și în Courmayeur, stațiile de epurare a apelor urbane reziduale construite pentru a îndeplini cerințele articolelor 4-7 din directiva menționată au fost concepute, construite, exploatate și întreținute astfel încât să garanteze performanțe suficiente în condițiile climatice normale ale zonei în care sunt situate și că stațiile de epurare au fost concepute astfel încât să țină seama de variațiile sezoniere ale încărcării, astfel cum ar impune articolul 10 din aceeași directivă.

22 Comisia concluzionează că Republica Italiană nu s-a conformat pe deplin Hotărârii C-85/13 și, prin urmare, nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 260 alineatul (2) TFUE.

23 Republica Italiană, fără a contesta situația de fapt descrisă în cererea introductivă a Comisiei, menționează, în primul rând, intervențiile necesare pentru asigurarea conformității aglomerărilor Castellammare del Golfo I, Cinisi și Terrasini cu obligațiile care decurg din articolele 4, 5 și 10 din Directiva 91/271. Aceste intervenții ar consta, pe de o parte, în echiparea aglomerării Castellammare del Golfo I cu o nouă stație de epurare subterană, precum și, pe de altă parte, în adaptarea și în consolidarea stației comune de epurare de la Contrada Ciachea la Carini, în vederea tratării apelor reziduale ale aglomerărilor Cinisi și Terrasini. Calendarul pentru finalizarea măsurilor necesare în acest scop, prezentat în memoriul în apărare, prevede asigurarea conformității aglomerării Castellammare del Golfo I cu această directivă în luna iulie 2027, precum și a conformității aglomerărilor Cinisi și Terrasini în luna martie 2027.

24 În ceea ce privește, în al doilea rând, aglomerarea Trappeto, Republica Italiană invocă inadmisibilitatea motivului întemeiat pe o încălcare a articolului 5 din Directiva 91/271, ca urmare a variațiilor sarcinii intervenite după data pronunțării Hotărârii C-85/13.

25 Republica Italiană arată, în această privință, că Hotărârea C-85/13 și scrisoarea de punere în întârziere din 18 mai 2018 priveau numai aglomerările al căror EL era mai mare de 10 000 și, prin urmare, prezentul litigiu este de asemenea limitat la aceste aglomerări. Deși, în cadrul procedurii de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în temeiul articolului 258 TFUE, autoritățile italiene au comunicat Comisiei o sarcină generată mai mare de 10 000 EL pentru aglomerarea Trappeto, raportul Assemblea Territoriale Idrica (Adunarea Teritorială a Apelor, Italia), anexat la memoriul în apărare, ar reține o sarcină generată de 8 910 EL pentru această aglomerare, calculată potrivit unei metode care constă în excluderea din calculul sarcinii generate de aglomerarea menționată a aportului caselor denumite „dispersate” și al „nucleelor izolate”. Ar rezulta că aceeași aglomerare, a cărei sarcină generată reală ar fi mai mică de 10 000 EL, nu ar mai fi supusă obligațiilor care decurg din Directiva 91/271 nerespectate prin încălcările reproșate.

26 Republica Italiană adaugă că lucrările în vederea echipării aglomerării Trappeto cu o stație de epurare a apelor reziduale apt să garanteze respectarea valorilor-limită de emisie stabilite la articolele 4 și 5 din Directiva 91/271 au fost finalizate și că testele statice și tehnico-funcționale erau în curs de realizare la data depunerii memoriului său în apărare. Acest stat membru anexează la memoriul menționat analize semestriale de prelevare de probe realizate între lunile aprilie și septembrie 2023 cu titlu de dovadă a bunei funcționări a acestei stații de epurare.

27 În ceea ce privește, în al treilea rând, aglomerarea Courmayeur, Republica Italiană precizează că aceasta ar fi trebuit considerată conformă „din punct de vedere fizic” cu obligațiile care decurg din articolele 4 și 10 din Directiva 91/271 cel târziu la data de 31 decembrie 2023. În plus, acest stat membru face trimitere la datele pe care le-a comunicat deja Comisiei, la 31 iulie 2020, în cadrul procedurii precontencioase și la noile date cuprinse în memoriul său în apărare pentru a demonstra că neconformitatea cu obligațiile care decurg din articolul 4 din această directivă nu privește întreaga sarcină generată de aglomerarea menționată, și anume 60 000 EL, ci numai 37 200 EL, întrucât restul de 22 800 EL ar fi deja tratate în mod corect de stația de epurare din La Salle, comună care face parte din aglomerarea Courmayeur. Statul membru menționat adaugă că, la finalizarea lucrărilor de realizare a tronsoanelor de canalizare destinate transportului apelor reziduale evacuate de comuna Courmayeur către stația de epurare din La Salle, va trebui de asemenea să transmită Comisiei certificatele care atestă finalizarea lucrărilor și analiza evacuărilor, pentru a demonstra buna funcționare a acestei stații.

28 Comisia consideră, în memoriul său în replică, în ceea ce privește aglomerarea Courmayeur, că, *primo*, datele comunicate de Republica Italiană în memoriul în apărare nu sunt suficient de fiabile, ținând seama de marja de eroare pe care o prezintă, *secundo*, aceste date nu pot influența formula de reducere propusă pentru calculul penalității cu titlu cominatoriu pe zi de întârziere, întrucât conformitatea aglomerării în ansamblul său este pertinentă în acest scop, și, *tertio*, autoritățile italiene recunosc ele însele că este vorba despre date cu caracter variabil și nedefinitiv.

29 Republica Italiană arată, în memoriul său în duplică, că au fost adoptate noi măsuri pentru accelerarea executării Hotărârii C-85/13. Acest stat membru menționează, în acest sens, Decretul-lege nr. 181 din 9 decembrie 2023, transformat în Legea nr. 11 din 2 februarie 2024 (GURI nr. 31 din 7 februarie 2024), care completează competențele comisarului unic, însărcinat cu această executare, pentru punerea în aplicare a intervențiilor în materie de ape urbane reziduale. Dispozițiile astfel adoptate ar oferi un răspuns precis la principalele obstacole întâmpinate de comisarul unic, obstacole care ar fi încetinit executarea acestor intervenții.

30 Statul membru menționat furnizează, în plus, indicații suplimentare privind evoluția prevăzută a situației celor cinci aglomerări vizate de acțiunea Comisiei.

31 În primul rând, pentru a impulsiona și a accelera conceperea și punerea în aplicare a acțiunilor necesare în vederea executării Hotărârii C-85/13, comisarul unic, însărcinat cu această executare, ar fi aplicat măsuri de accelerare pentru contractele de achiziții publice încă neatribuite, care ar trebui să permită, pe de o parte, să se asigure conformitatea aglomerării Castellammare del Golfo I cu Directiva 91/271 în luna decembrie 2026 și, pe de altă parte, să se devanseze cu aproximativ șase luni finalizarea lucrărilor planificate pentru Cinisi și Terrasini.

32 În al doilea rând, în ceea ce privește aglomerarea Trappeto, lucrările de adaptare și de consolidare a stației de epurare a acesteia efectuate în vederea remedierii încălcării dreptului Uniunii ar fi fost finalizate, iar gestionarea stației de epurare ar fi fost predată, la 22 decembrie 2023, societății AMAP SpA, gestionară a serviciului de tratare a apei integrat al Ambito Territoriale Ottimale (ATO) di Palermo (Zona Teritorială Optimală din Palermo, Italia). Republica Italiană prezintă, în memoriul său în duplică, rezultatele rapoartelor de testare efectuate la stația de epurare Trappeto în perioada cuprinsă între 23 iunie și 15 decembrie 2023, din care ar reieși că această stație de epurare garantează în prezent respectarea limitelor de emisie stabilite de Directiva 91/271 pentru evacuarea apelor urbane reziduale în ape receptoare considerate zone sensibile.

33 În al treilea rând, în ceea ce privește aglomerarea Courmayeur, în luna decembrie 2023 ar fi fost finalizate lucrări de colectare și de racordare a acestei aglomerări, care permit completarea sistemului de colectare al acesteia. Potrivit analizelor efectuate în luna ianuarie 2024, anexate la memoriul în duplică, stația de epurare a aglomerării menționate, care ar primi în prezent toate apele uzate ale acesteia, s-ar fi dovedit eficientă în tratarea apelor provenite din ultimele canalizări racordate și ar respecta limitele de emisie stabilite de Directiva 91/271 pentru deversarea apelor urbane reziduale în zonele sensibile. În consecință, aglomerarea Courmayeur ar fi conformă cu această directivă nu numai din punct de vedere fizic, odată cu finalizarea și racordarea sistemelor de colectare la stația de epurare din La Salle, ci și din punct de vedere funcțional și al eficienței tratării. În consecință, această aglomerare ar trebui exclusă din obiectul acțiunii.

Aprecierea Curții

34 Potrivit articolului 260 alineatul (2) TFUE, în cazul în care consideră că statul membru în cauză nu a luat toate măsurile pe care le impune executarea unei hotărâri a Curții, Comisia o poate sesiza după ce a dat acestui stat membru posibilitatea de a-și prezenta observațiile, indicând cuantumul sumei forfetare sau al penalității cu titlu cominatoriu pe care statul menționat trebuie să o plătească și pe care îl consideră adecvat situației.

35 În speță, pentru a stabili dacă Republica Italiană a adoptat toate măsurile necesare pentru a se conforma Hotărârii C-85/13, trebuie să se verifice dacă aceasta din urmă a respectat pe deplin articolul 4 și/sau articolul 5, precum și articolul 10 din Directiva 91/271.

36 În plus, în ceea ce privește procedura de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în temeiul articolului 260 alineatul (2) TFUE, data de referință pentru a aprecia existența unei astfel de neîndepliniri a obligațiilor este cea la care expiră termenul stabilit în scrisoarea de punere în întârziere emisă în temeiul acestei dispoziții [a se vedea, în acest sens, Hotărârea din 13 iunie 2024, Comisia/Ungaria (Primirea solicitanților de protecție internațională II), C-123/22, EU:C:2024:493, punctul 56 și jurisprudența citată].

37 În speță, întrucât Comisia a trimis scrisoarea de punere în întârziere la 18 mai 2018, data de referință pentru a aprecia existența neîndeplinirii obligațiilor menționate la punctul precedent din prezenta hotărâre este cea a expirării termenului stabilit în această scrisoare, și anume 18 iulie 2018.

38 În ceea ce privește, în primul rând, aglomerările Castellammare del Golfo I, Cinisi și Terrasini, Republica Italiană recunoaște persistența încălcării articolelor 4, 5 și 10 din Directiva 91/271. Astfel, în răspunsurile sale la scrisoarea de punere în întârziere și în memoriile sale în fața Curții, acest stat membru a arătat că lucrările de infrastructură necesare pentru a echipa respectivele aglomerări cu sisteme de colectare și de tratare a apelor urbane reziduale conforme cu obligațiile care decurg din aceste articole rămâneau de executat la data de 18 iulie 2018. Potrivit ultimelor elemente prezentate de acest stat membru în memoriul său în duplică, asigurarea conformității acestor trei aglomerări ar trebui finalizată înainte de sfârșitul anului 2026.

39 În ceea ce privește, în al doilea rând, aglomerarea Trappeto, argumentul Republicii Italiene referitor la inadmisibilitatea motivului întemeiat pe persistența neîndeplinirii obligațiilor în ceea ce privește încălcarea articolului 5 din Directiva 91/271, pentru motivul că ar fi trebuit reținută o sarcină mai mică de 10 000 EL pentru această aglomerare, ceea ce ar fi scutit-o de obligația de a respecta cerințele prevăzute la acest articol, nu poate fi primit.

40 Astfel, a permite unui stat membru, în cadrul procedurii prevăzute la articolul 260 alineatul (2) TFUE, să invoce în fața Curții, pentru prima dată, o schimbare a metodei de calcul al sarcinii generate de o aglomerare vizată de hotărârea prin care s-a constatat neîndeplinirea obligațiilor în raport cu cea care stătea la baza constatărilor Curții în această hotărâre ar risca să aducă atingere caracterului definitiv al hotărârii menționate, care are autoritate de lucru judecat.

41 Chiar dacă un astfel de argument ar fi admis, elementele noi invocate de Republica Italiană nu permit să se demonstreze, nici la data de 18 iulie 2018, nici la o dată ulterioară, că sarcina generată de aglomerarea Trappeto ar fi mai mică de 10 000 EL și, prin urmare, că această aglomerare ar fi scutită de obligația de a respecta cerințele prevăzute la articolul 5 din Directiva 91/271.

42 Astfel, pe de o parte, sarcina de 7 783 EL comunicată Comisiei de autoritățile italiene în cursul procedurii precontencioase nu a fost dovedită, ceea ce Republica Italiană admite în înscrisurile sale. Pe de altă parte, acest stat membru a evocat în memoriul său în apărare o sarcină de 8 910 EL generată de aglomerarea Trappeto, care rezulta dintr-un raport al Adunării Teritoriale a Apelor și dintr-o cartografiere care era anexată la acesta. Totuși, aceste elemente noi au fost comunicate de statul membru menționat numai la momentul depunerii memoriului său în apărare, la 23 octombrie 2023, și, prin urmare, ulterior datei pertinente pentru aprecierea existenței neîndeplinirii obligațiilor imputate, și anume 18 iulie 2018. În plus, acest raport nu este datat și nu precizează data de la care a intervenit reducerea sarcinii generate de respectiva aglomerare. De altfel, raportul respectiv menționează o sarcină generată de aglomerarea Trappeto uneori de 8 618 EL, alteori de 11 816 EL. În această privință, Comisia a susținut, fără a fi contrazisă de Republica Italiană, că, dacă nu s-ar ține seama de schimbarea metodei de calcul, invocată de aceasta, sarcina generată de aglomerarea menționată s-ar ridica, potrivit datelor furnizate de autoritățile italiene, la 11 816 EL.

43 În plus, din înscrisurile Republicii Italiene reiese că această schimbare a metodei de calcul al sarcinii generate de aceeași aglomerare constă în excluderea din acest calcul a aportului caselor dispersate și a nucleelor izolate, unde se concentrează o populație fluctuantă. Or, acest stat membru nu a furnizat explicații cu privire la motivele care justifică această schimbare a metodei de calcul al sarcinii generate de o aglomerare precum Trappeto, care se situează într-o regiune turistică, în care case dispersate și nuclee izolate pot avea un impact ecologic semnificativ.

44 În rest, Republica Italiană nici nu a susținut, nici, *a fortiori*, nu a demonstrat că a remediat, la expirarea termenului stabilit în scrisoarea de punere în întârziere, și anume la 18 iulie 2018, încălcările obligațiilor care decurg din articolele 5 și 10 din Directiva 91/271 constatate în dispozitivul Hotărârii C-85/13 în ceea ce privește aglomerarea Trappeto. În această privință, din memoriul în apărare al acestui stat membru reiese că testele statice și tehnico-funcționale efectuate în urma lucrărilor de infrastructură realizate la stația de epurare din Trappeto erau încă în curs la data depunerii memoriului în apărare, și anume la 23 octombrie 2023. În plus, din memoriul în duplică și din anexele sale reiese că lucrările de adaptare și de consolidare a acestei stații de epurare destinate să remedieze încălcările dreptului Uniunii au fost finalizate abia în luna decembrie 2023. Trebuie adăugat că rapoartele de testare anexate la acest memoriu care atestă conformitatea evacuărilor care provin de la această stație de epurare cu limitele de emisie stabilite la articolul 5 din această directivă au fost efectuate între 23 iunie și 15 decembrie 2023. Prin urmare, elementele de probă referitoare la finalizarea acestor lucrări și rapoartele de testare referitoare la stația de epurare menționată sunt ulterioare datei pertinente pentru aprecierea existenței neîndeplinirii obligațiilor imputate, și anume 18 iulie 2018, astfel încât nu pot fi luate în considerare în acest scop.

45 Rezultă că Republica Italiană nu a dovedit că situația aglomerării Trappeto era conformă cu obligațiile care decurg din articolele 5 și 10 din Directiva 91/271 la data expirării termenului indicat în scrisoarea de punere în întârziere.

46 În ceea ce privește, în al treilea rând, aglomerarea Courmayeur, Republica Italiană recunoaște în memoriul în apărare că situația acestei aglomerări nu era încă conformă cu obligațiile care decurg din articolele 4 și 10 din Directiva 91/271. În această privință, din răspunsul statului membru menționat la scrisoarea de punere în întârziere din 10 iulie 2018, precum și din înscrisurile acestuia depuse la Curte reiese că, deși apele uzate a patru comune din aglomerarea menționată, și anume La Salle, Morgex, Pré-Saint Didier și Thuile, erau deja tratate în noua stație de epurare din comuna La Salle, lucrările de colectare pentru racordarea Courmayeur, și anume a

cincea comună a aglomerării, la această stație de epurare erau încă în curs și trebuiau finalizate cel târziu la 31 decembrie 2023. În plus, atestările care confirmau finalizarea lucrărilor și analiza evacuărilor, în vederea demonstrării bunei funcționări a acestei stații, nu fuseseră încă comunicate Comisiei. Rezultă că Republica Italiană nu a dovedit că situația acestei aglomerări era conformă cu obligațiile care decurg din articolele 4 și 10 din Directiva 91/271 la expirarea termenului stabilit în scrisoarea de punere în întârziere, și anume la 18 iulie 2018.

47 De altfel, argumentul Republicii Italiene potrivit căruia neconformitatea nu ar privi decât o parte din întreaga sarcină generată de aglomerarea Courmayeur, și anume 37 200 EL dintr-un total de 60 000 EL pentru această aglomerare, nu poate fi primit. Acest argument nu face decât să confirme că tratarea tuturor apelor urbane reziduale din aglomerarea menționată nu era asigurată, la data pertinentă, cu încălcarea obligațiilor care decurg din articolele 4 și 10 din Directiva 91/271.

48 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se constate că, prin neadoptarea tuturor măsurilor pentru a se conforma Hotărârii C-85/13, Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 260 alineatul (1) TFUE.

Cu privire la sancțiunile pecuniare

Argumentația părților

49 Considerând că Republica Italiană nu a luat toate măsurile pe care le implică executarea Hotărârii C-85/13, Comisia propune, în temeiul articolului 260 alineatul (2) TFUE, obligarea acestui stat membru la plata unor penalități cu titlu cominatoriu și a unei sume forfetare.

50 În vederea stabilirii cuantumurilor acestor sancțiuni pecuniare, reclamanta se întemeiază pe Comunicarea 2023/C 2/01 a Comisiei, intitulată „Sancțiuni financiare în cadrul acțiunilor în constatarea neîndeplinirii obligațiilor” (JO 2023, C 2, p. 1, denumită în continuare „Comunicarea din 2023”). În special, instituția menționată precizează că această stabilire trebuie să se întemeieze pe criteriile fundamentale reprezentate de gravitatea încălcării, de durata acesteia și de necesitatea de a asigura efectul disuasiv al sancțiunii pentru a evita recidivele.

51 În primul rând, în ceea ce privește gravitatea încălcării, Comisia propune stabilirea coeficientului pentru gravitate la 4, pe o scară de la 1 la 20, ținând seama, pe de o parte, de importanța normelor dreptului Uniunii care au fost încălcate și, pe de altă parte, de consecințele acestei neîndepliniri a obligațiilor asupra intereselor de ordin general sau particular.

52 În ceea ce privește importanța acestor norme, Comisia amintește că Directiva 91/271 urmărește să protejeze mediul împotriva efectelor nefaste ale apelor urbane reziduale și ale apelor evacuate de anumite sectoare industriale și stabilește cerințele în materie de colectare și de tratare a apelor reziduale în funcție de dimensiunea aglomerărilor în cauză. Cerințele acestei directive ar fi mai stricte atunci când apele reziduale sunt evacuate în zone calificate drept „sensibile”, în sensul articolului 5 alineatul (1) din această directivă, pe baza criteriilor definite în anexa II la aceasta.

53 Comisia precizează că prezenta cauză privește încălcarea obligațiilor de tratare prevăzute de Directiva 91/271 și în special la articolele 4 și 5 din aceasta, a căror nerespectare are efecte deosebit de prejudiciabile în aglomerările care deversează ape reziduale în zone sensibile. Tratarea apelor urbane reziduale italiene ar fi fundamentală pentru menținerea și îmbunătățirea calității corpurilor de apă de suprafață și a ecosistemelor acvatice și terestre care depind în mod

direct de aceste corpuri de apă, precum și pentru a garanta punerea în aplicare a directivelor relevante ale Uniunii și în special a Directivei 2000/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2000 de stabilire a unui cadru de politică comunitară în domeniul apei (JO 2000, L 327, p. 1, Ediție specială 15/vol. 6, p. 193), a Directivei (UE) 2020/2184 a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2020 privind calitatea apei destinate consumului uman (JO 2000, L 435, p. 1) și a Directivei 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică (JO 1992, L 206, p. 7, Ediție specială 15/vol. 2, p. 109).

54 Comisia arată în cererea sa introductivă că, în prezenta cauză, cinci aglomerări vizate de Hotărârea C-85/13, a căror sarcină totală generată se ridică la 149 069 EL și care deversează evacuări în zone sensibile, nu sunt încă conforme cu Directiva 91/271. Or, lipsa sau insuficiența sistemelor de colectare sau de tratare a apelor urbane reziduale pot aduce atingere mediului și trebuie considerate deosebit de grave (Hotărârea din 31 mai 2018, Comisia/Italia, C-251/17, EU:C:2018:358, punctul 72). În plus, importanța daunelor produse mediului ar depinde, în mare măsură, de numărul de aglomerări vizate de neîndeplinirea obligațiilor în cauză. Astfel, un număr de cinci aglomerări neconforme ar trebui considerat ca fiind semnificativ.

55 În ceea ce privește efectele neexecutării hotărârii Curții asupra intereselor private și publice, Comisia subliniază că neexecutarea completă a Hotărârii C-85/13 implică, în ceea ce privește cele cinci aglomerări care nu sunt încă conforme cu Directiva 91/271, riscuri importante de poluare pentru mediu și pentru sănătatea umană. Această instituție evocă, în plus, un risc de impact negativ asupra punerii în aplicare a altor directive ale Uniunii, în special a celor menționate la punctul 53 din prezenta hotărâre. Executarea incompletă a Hotărârii C-85/13 ar avea de asemenea o incidență asupra posibilității de a dispune de corpuri de apă de suprafață suficient de curate și asupra activităților recreative și economice.

56 În plus, Comisia consideră că trebuie să se țină seama de trei circumstanțe agravante.

57 *Primo*, obligația pe care statul membru trebuia și trebuie în continuare să o respecte, și anume construirea unor stații de epurare adecvate pentru tratarea apelor urbane reziduale, ar fi clară. Autoritățile italiene ar recunoaște, pe de altă parte, încălcarea și ar fi comunicat Comisiei, încă de la pronunțarea Hotărârii C-85/13, măsurile de construire a infrastructurilor prevăzute pentru a aduce fiecare aglomerare în cauză în conformitate cu această hotărâre.

58 *Secundo*, această hotărâre s-ar înscrie într-o jurisprudență constantă privind Directiva 91/271 și șase hotărâri ar fi fost deja pronunțate împotriva Republicii Italiene pentru neaplicarea corectă a acestei directive. Astfel, o situație generalizată de nerespectare a directivei menționate ar persista de decenii în Italia. Prezenta procedură ar fi, pe de altă parte, una dintre cele patru proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor pendinte împotriva acestui stat membru, care ar privi împreună peste 800 de aglomerări.

59 *Tertio*, încălcările constatate în aglomerările în cauză ar dura de mai mult de nouă ani de la pronunțarea Hotărârii C-85/13 și de mai mult de 24 ani de la expirarea termenului stabilit la articolul 5 alineatul (2) din Directiva 91/271.

60 Cu titlu de circumstanțe atenuante, Comisia propune să se rețină, *primo*, cooperarea Republicii Italiene pe tot parcursul prezentei proceduri și, *secundo*, faptul că s-a înregistrat un progres considerabil în executarea Hotărârii C-85/13.

61 În al doilea rând, în ceea ce privește durata încălcării, Comisia arată că, în conformitate cu punctul 3.3 din Comunicarea din 2023, coeficientul pentru durată este exprimat sub forma unui multiplicator cuprins între 1 și 3 și se calculează la o rată de 0,10 pentru fiecare lună care a trecut de la data primei hotărâri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor. În speță, ar fi trecut 109 luni între 10 aprilie 2014, data pronunțării Hotărârii C-85/13, și 1 iunie 2023, dată la care Comisia a decis să sesizeze Curtea. Prin urmare, această instituție propune stabilirea la 3 a coeficientului pentru durată.

62 În al treilea rând, în ceea ce privește necesitatea de a asigura efectul disuasiv al sancțiunii luând în considerare capacitatea de plată a statului membru în cauză, Comisia precizează că acest efect disuasiv se reflectă într-un factor „n”, care, pentru Republica Italiană, este stabilit la 3,41.

63 În consecință, pe de o parte, Comisia propune calcularea sumei forfetare pe baza unui cuantum zilnic care se ridică la 13 640 de euro, obținut prin înmulțirea unei sume forfetare, în sensul punctului 4.2 din Comunicarea din 2023, stabilită la 1 000 de euro, cu coeficientul pentru gravitate de 4 și cu factorul „n” de 3,41. În conformitate cu punctul 4.2.1 din comunicarea menționată, această sumă forfetară zilnică ar trebui înmulțită cu numărul de zile în care a persistat neîndeplinirea obligațiilor. Instituția respectivă precizează că plata sumei forfetare astfel obținute trebuie să fie impusă Republicii Italiene dacă această sumă este mai mare de 9 548 000 de euro, cuantumul sumei forfetare minime stabilite pentru acest stat membru.

64 În plus, în conformitate cu punctul 2.1 din Comunicarea din 2023, Comisia propune adaptarea cuantumului sumei forfetare în măsura în care situația anumitor aglomerări vizate de Hotărârea C-85/13 ar deveni conformă cu această hotărâre în cursul procedurii. Această instituție apreciază că ar trebui, așadar, să se împartă cuantumul sumei forfetare zilnice la numărul total de EL deficient pentru a obține coeficientul de reducere zilnică, și anume, în speță, 0,09 euro. Acest coeficient de reducere zilnic ar trebui dedus din cuantumul sumei forfetare zilnice pentru fiecare unitate de EL din aglomerările a căror situație va fi efectiv conformă cu Directiva 91/271.

65 Pe de altă parte, Comisia propune stabilirea cuantumului penalității cu titlu cominatoriu la 122 760 de euro pe zi, obținut prin înmulțirea sumei forfetare aferente penalității cu titlu cominatoriu, stabilită la punctul 1 din anexa I la Comunicarea din 2023, care se ridică la 3 000 de euro pe zi, cu coeficientul pentru gravitate de 4, cu coeficientul pentru durată de 3, precum și cu factorul „n” de 3,41.

66 Cu toate acestea, Comisia propune, în conformitate cu secțiunea 2.1 din această comunicare, aplicarea unei penalități cu titlu cominatoriu degresive pe zi de întârziere, al cărei cuantum efectiv va fi calculat o dată la șase luni, reducând cuantumul total referitor la fiecare dintre aceste perioade cu un procent care corespunde proporției de EL din aglomerările care au asigurat conformitatea sistemelor lor de colectare și de tratare cu Hotărârea C-85/13. Ar reveni Republicii Italiene sarcina de a comunica acestei instituții elementele de probă care permit să se stabilească faptul că asigurarea conformității a fost realizată înainte de sfârșitul fiecărei perioade semestriale.

67 Comisia apreciază, în plus, că, dacă această asigurare a conformității are loc progresiv, va trebui atunci, pentru a calcula reducerea treptată a penalității cu titlu cominatoriu pe zi de întârziere, să se împartă cuantumul penalității cu titlu cominatoriu pe zi de întârziere la totalul de EL generate de aglomerările care, până în prezent, nu ar fi încă conforme cu Hotărârea C-85/13.

68 Republica Italiană, deși este de acord cu Comisia că există o întârziere persistentă în executarea Hotărârii C-85/13, apreciază totuși că cuantumul sancțiunilor pecuniare solicitat de această instituție este excesiv și invocă mai multe argumente pentru a susține această constatare.

69 În primul rând, ar trebui să se țină seama de complexitatea intervențiilor materiale care trebuie efectuate, care implică realizarea unor infrastructuri complexe, al căror cost poate fi supus unor variații, precum și necesitatea de a testa, de a pune în funcțiune și de a supraveghea funcționarea infrastructurilor realizate. În scopul acestor operațiuni, ar fi necesar să se recurgă la proceduri de atribuire a contractelor de achiziții publice, care ar prezenta un risc ridicat de litigii.

70 În al doilea rând, ar trebui să se țină seama de cooperarea loială a autorităților italiene cu Comisia pe tot parcursul procedurii.

71 În al treilea rând, Republica Italiană ar fi angajat resurse economice și financiare considerabile pentru a pune în aplicare măsurile necesare atât pentru executarea Hotărârii C-85/13, cât și pentru soluționarea litigiului dintre aceasta și Uniunea Europeană în domeniul apelor urbane reziduale, în general. Acest stat membru arată că a alocat un cuantum total care se ridica la peste 3 miliarde de euro în acest scop.

72 În al patrulea rând, Republica Italiană precizează că a numit un comisar extraordinar unic, însărcinat cu executarea Hotărârii C-85/13, pentru a stimula și a accelera conceperea și punerea în aplicare a acțiunilor necesare în vederea acestei executări.

73 În al cincilea rând, ar trebui să se țină seama de inadmisibilitatea acțiunii Comisiei, în măsura în care vizează aglomerarea Trappeto, al cărei EL generat nu depășește 10 000.

74 În al șaselea rând, Republica Italiană precizează că, în timp ce Hotărârea C-85/13 viza 41 de aglomerări, având o sarcină totală de 2 281 847 EL, scrisoarea de punere în întârziere a Comisiei din 18 mai 2018 privea 14 de aglomerări, cu o sarcină totală de 462 266 EL, iar acțiunea acestei instituții privește 5 aglomerări, cu o sarcină totală de 149 069 EL.

75 În al șaptelea rând, ar trebui să se țină seama de progresul semnificativ realizat în cursul prezentei proceduri în vederea reducerii atât a numărului total de aglomerări neconforme cu Directiva 91/271, cât și a numărului de EL al acestora. Astfel, în perioada cuprinsă între anii 2014 și 2023, numărul de aglomerări neconforme s-ar fi redus cu 88 %, iar numărul de EL neconforme ar fi fost redus cu 94 %. În plus, aceste cifre ar trebui adaptate pentru a ține seama de argumentele prezentate la punctele 26 și 27 din prezenta hotărâre, în ceea ce privește aglomerările Trappeto și Courmayeur.

76 În al optulea rând, Republica Italiană apreciază că este inadecvat pentru Comisie să vizeze în acțiunea sa alte proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor inițiate împotriva sa în domeniul apelor urbane reziduale. În orice caz, din datele referitoare la celelalte trei proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva acestui stat membru ar reieși că numărul total de peste 800 de aglomerări neconforme a fost redus progresiv la un număr total de 622 la data depunerii memoriului în apărare.

77 În al nouălea rând, în ceea ce privește calitatea apei pentru scăldat, Republica Italiană consideră că riscul de prejudiciu nu este decât teoretic și pur potențial. Pe de altă parte, datele referitoare la calitatea apelor pentru scăldat din zonele de coastă situate în apropierea aglomerărilor

Castellammare del Golfo I, Cinisi, Terrasini și Trappeto, astfel cum au fost completate și actualizate, ar prezenta o imagine a calității apelor în aceste zone diferită de cele care reies din cererea introductivă a Comisiei și ar evidenția o tendință de îmbunătățire.

78 În al zecelea rând, Republica Italiană arată că, dacă ar fi urmate propunerile Comisiei, ar risca în mod paradoxal să fie obligată la plata unor sancțiuni pecuniare într-un cuantum semnificativ mai ridicat decât cele pe care Curtea i le-a impus în Hotărârea din 31 mai 2018, Comisia/Italia (C-251/17, EU:C:2018:358), chiar în condițiile în care această hotărâre viza încălcări ale Directivei 91/271 privind un număr mai mare de aglomerări și care totalizează un EL mai ridicat decât în prezenta cauză.

79 În consecință, Republica Italiană solicită stabilirea coeficientului pentru gravitate la un nivel inferior celui propus de Comisie.

80 În ceea ce privește cererea Comisiei privind aplicarea cumulativă a unei sume forfetare și a unei penalități cu titlu cominatoriu, Republica Italiană arată că, atunci când este cert sau rezonabil probabil că statul membru în cauză nu va fi în măsură să execute hotărârea de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, întrucât calendarul prezentat de autoritățile naționale destinat să asigure executarea integrală a acestei hotărâri depășește durata procedurii, condiția prealabilă impunerii sumei forfetare, și anume posibilitatea obiectivă a statului membru care nu și-a îndeplinit obligațiile de a asigura conformitatea în timp util, ar lipsi. Prin urmare, într-un asemenea caz, impunerea unei sume forfetare ar trebui evitată, funcția disuasivă fiind deja pe deplin îndeplinită doar prin penalitatea cu titlu cominatoriu.

81 Tocmai aceasta ar fi situația în prezenta cauză, în care ar fi imposibil din punct de vedere material ca Republica Italiană să asigure toate operațiunile în vederea executării Hotărârii C-85/13 înainte de încheierea procedurii în temeiul articolului 260 alineatul (2) TFUE în fața Curții. Prin urmare, acest stat membru solicită, cu titlu principal, impunerea unei penalități cu titlu cominatoriu, cu excluderea unei sume forfetare, în cadrul prezentei cauze.

82 Cu titlu subsidiar, Republica Italiană solicită să fie obligată numai la plata unei sume forfetare, care ar fi suficientă pentru a sancționa neîndeplinirea obligațiilor care îi revin în temeiul dreptului Uniunii. Astfel, impunerea unei sume forfetare într-un cuantum important în plus față de o penalitate cu titlu cominatoriu ar fi disproporționată și ar risca să producă un efect contrar celui urmărit, complicând executarea Hotărârii C-85/13 din cauza gravelor consecințe financiare prejudiciabile pe care aceasta le-ar determina.

83 Cu titlu încă mai subsidiar, Republica Italiană solicită ca obligația de plată a unei penalități cu titlu cominatoriu să producă efecte numai de la expirarea termenelor prevăzute. Astfel, stabilirea termenului de referință în vederea aplicării penalității cu titlu cominatoriu ar ține de aprecierea suverană a Curții.

84 În memoriul său în duplică, Republica Italiană adaugă că, la data depunerii acestui memoriu, numai trei aglomerări cu o sarcină totală de 78 069 EL nu erau încă conforme cu Hotărârea C-85/13. Astfel, de la pronunțarea acestei hotărâri, numărul de aglomerări neconforme s-ar fi redus cu 93 %, ceea ce ar reprezenta o reducere de 96,6 % a sarcinii neconforme generate.

Aprecierea Curții

85 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că procedura prevăzută la articolul 260 alineatul (2) TFUE are ca obiectiv să determine un stat membru care nu și-a îndeplinit obligațiile să execute o hotărâre în constatarea neîndeplinirii obligațiilor și, prin urmare, să asigure aplicarea efectivă a dreptului Uniunii și că măsurile prevăzute de această dispoziție, și anume penalitatea cu titlu cominatoriu și suma forfetară, vizează ambele același obiectiv [Hotărârea din 13 iunie 2024, Comisia/Ungaria (Primirea solicitanților de protecție internațională II), C-123/22, EU:C:2024:493, punctul 96 și jurisprudența citată].

86 Potrivit unei jurisprudențe constante, aplicarea unei penalități cu titlu cominatoriu și a unei sume forfetare depinde de aptitudinea fiecăreia de a îndeplini obiectivul urmărit în funcție de împrejurările speței și, în aceste condiții, nu este exclus să se recurgă la cele două tipuri de sancțiuni prevăzute (Hotărârea din 17 septembrie 2015, Comisia/Italia, C-367/14, EU:C:2015:611, punctul 114 și jurisprudența citată).

87 Deși impunerea unei penalități cu titlu cominatoriu pare a fi deosebit de adaptată pentru a stimula un stat membru să pună capăt, în cel mai scurt timp, unei neîndepliniri a obligațiilor care, în lipsa unei astfel de măsuri, ar avea tendința să persiste, impunerea unei sume forfetare se întemeiază mai mult pe aprecierea consecințelor neexecutării obligațiilor de către statul membru respectiv asupra intereselor private și publice, în special atunci când neîndeplinirea obligațiilor a persistat o perioadă lungă de la pronunțarea hotărârii care a constatat-o inițial (Hotărârea din 17 septembrie 2015, Comisia/Italia, C-367/14, EU:C:2015:611, punctul 115 și jurisprudența citată).

88 Revine Curții, în fiecare cauză și în funcție de împrejurările speței cu care este sesizată și de nivelul de persuasiune și de disuasiune pe care îl consideră necesar, competența să adopte sancțiunile pecuniare corespunzătoare, în special pentru a preveni repetarea unor încălcări similare ale dreptului Uniunii [Hotărârea din 13 iunie 2024, Comisia/Ungaria (Primirea solicitanților de protecție internațională II), C-123/22, EU:C:2024:493, punctul 97 și jurisprudența citată].

89 Astfel, propunerile Comisiei nu pot fi obligatorii pentru Curte și nu constituie decât o bază de referință utilă. De asemenea, orientări precum cele cuprinse în comunicările Comisiei nu sunt obligatorii pentru Curte, ci contribuie la garantarea transparenței, a caracterului previzibil și a securității juridice în privința acțiunii întreprinse de această instituție [Hotărârea din 12 martie 2020, Comisia/Italia (Ajutoare ilegale acordate sectorului hotelier în Sardinia), C-576/18, EU:C:2020:202, punctul 136 și jurisprudența citată].

– *Cu privire la posibilitatea cumulării unei penalități cu titlu cominatoriu cu o sumă forfetară*

90 Potrivit unei jurisprudențe constante, Curtea este competentă, în exercitarea puterii sale de apreciere care îi este conferită în domeniul avut în vedere, să impună, cumulativ, o penalitate cu titlu cominatoriu și o sumă forfetară (Hotărârea din 17 septembrie 2015, Comisia/Italia, C-367/14, EU:C:2015:611, punctul 116 și jurisprudența citată), în special atunci când neîndeplinirea obligațiilor a durat o perioadă lungă și, în același timp, tindea să persiste (a se vedea Hotărârea din 12 iulie 2005, Comisia/Franța, C-304/02, EU:C:2005:444, punctul 82).

91 Or, având în vedere elementele care reies din cuprinsul punctelor 38, 44 și 46 din prezenta hotărâre, este necesar să se constate că aceleași împrejurări precum cele menționate în jurisprudența citată la punctul anterior din prezenta hotărâre caracterizează neîndeplinirea obligațiilor în discuție în prezenta cauză. Prin urmare, Republica Italiană nu poate contesta în mod util aplicarea cumulativă în privința sa a celor două sancțiuni pecuniare.

– *Cu privire la suma forfetară*

92 Potrivit jurisprudenței constante a Curții, obligarea la plata unei sume forfetare și stabilirea eventualului cuantum al acestei sume trebuie, în fiecare cauză, să depindă de ansamblul elementelor pertinente care se raportează atât la caracteristicile neîndeplinirii constatate a obligațiilor, cât și la atitudinea proprie a statului membru vizat de procedura inițiată în temeiul articolului 260 TFUE. În această privință, articolul menționat învestește Curtea cu o largă putere de apreciere în scopul de a decide dacă trebuie sau nu trebuie aplicată o astfel de sancțiune și de a stabili, dacă este cazul, cuantumul acesteia [Hotărârea din 13 iunie 2024, Comisia/Ungaria (Primirea solicitanților de protecție internațională II), C-123/22, EU:C:2024:493, punctul 98 și jurisprudența citată].

93 În prezenta cauză, ansamblul elementelor juridice și factuale care au determinat Curtea să constate, prin Hotărârea C-85/13, neîndeplinirea obligațiilor imputată, precum și împrejurările că sunt în curs patru proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva Republicii Italiene în domeniul tratării apelor urbane reziduale, care privesc un număr total de peste 800 de aglomerări, și că acest stat membru a făcut deja obiectul mai multor hotărâri prin care se constată o neîndeplinire a obligațiilor în acest sector specific al acțiunii Uniunii, și anume Hotărârea din 31 mai 2018, Comisia/Italia (C-251/17, EU:C:2018:358), și cele menționate la punctul 98 din prezenta hotărâre, constituie un indicator al faptului că prevenirea efectivă a repetării în viitor a unor încălcări similare ale dreptului Uniunii face necesară adoptarea unei măsuri disuasive precum impunerea unei sume forfetare.

94 Revine Curții, în exercitarea puterii sale de apreciere, sarcina de a stabili cuantumul acestei sume forfetare astfel încât aceasta să fie, pe de o parte, adaptată împrejurărilor și, pe de altă parte, proporțională cu încălcarea săvârșită. Printre factorii pertinenți în această privință se numără elemente precum gravitatea și durata încălcării, precum și capacitatea de plată a statului membru în cauză [Hotărârea din 13 iunie 2024, Comisia/Ungaria (Primirea solicitanților de protecție internațională II), C-123/22, EU:C:2024:493, punctele 100 și 101, precum și jurisprudența citată].

95 În ceea ce privește, în primul rând, gravitatea încălcării, pe de o parte, astfel cum reiese din articolul 1 al doilea paragraf din Directiva 91/271, aceasta are ca obiect protejarea mediului împotriva unei deteriorări cauzate de evacuările apelor reziduale. Or, lipsa sau insuficiența sistemelor de colectare sau de tratare a apelor urbane reziduale pot aduce atingere mediului și trebuie considerate deosebit de grave. Pe de altă parte, amploarea efectelor negative asupra mediului este, în mare măsură, în funcție de numărul de aglomerări vizate de neîndeplinirea obligațiilor imputată (Hotărârea din 31 mai 2018, Comisia/Italia, C-251/17, EU:C:2018:358, punctele 72 și 73, precum și jurisprudența citată).

96 În speță, în ceea ce privește, *primo*, aglomerările Castellammare del Golfo I, Cinisi și Terrasini, este cert că obligațiile care decurg din articolele 4, 5 și 10 din Directiva 91/271, astfel cum au fost constatate în Hotărârea C-85/13, nu fuseseră încă respectate la data ședinței în fața Curții în prezenta cauză, și anume la 13 noiembrie 2024.

97 În ceea ce privește, *secundo*, aglomerarea Trappeto, trebuie arătat, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 32 din prezenta hotărâre, că lucrările privind stația de epurare din această aglomerare au fost finalizate, iar gestionarea acestei stații a fost predată, la 22 decembrie 2023, către AMAP, gestionară a serviciului de tratare a apei integrat al ATO din Palermo. În plus, dovada respectării limitelor de emisie stabilite de Directiva 91/271 pentru perioada cuprinsă între 23 iunie și 15 decembrie 2023 a fost prezentată în memoriul în duplică.

98 În aceste condiții, este necesar să se considere, astfel cum a convenit și Comisia în ședință, că, la data de 15 decembrie 2023, Republica Italiană a luat toate măsurile necesare pentru a asigura conformitatea aglomerării Trappeto cu obligațiile care decurg din articolele 4, 5 și 10 din Directiva 91/271, astfel cum au fost constatate în Hotărârea C-85/13.

99 În ceea ce privește, *tertio*, aglomerarea Courmayeur, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 33 din prezenta hotărâre, Republica Italiană a susținut, în memoriul său în duplică, că situația acestei aglomerări era conformă cu Directiva 91/271, nu numai din punct de vedere fizic, cu finalizarea și racordarea sistemelor de colectare la stația de epurare din La Salle, ci și din punct de vedere funcțional și al eficacității tratării. În plus, acest stat membru s-a întemeiat, în ședință, pe noi analize comunicate Comisiei, care ar confirma respectarea limitelor de emisie stabilite de directiva menționată.

100 În aceste condiții, Comisia a contestat, în ședința respectivă, că Republica Italiană ar fi făcut dovada conformității situației aglomerării Courmayeur cu prevederile acestei directive. Astfel, instituția menționată a arătat, fără a fi contrazisă de acest stat membru, că, pe de o parte, noile elemente prezentate de acesta priveau numai o fracțiune a acestei aglomerări și nu dovedeau astfel conformitatea aglomerării menționate, în ansamblul său, cu directiva menționată și, pe de altă parte, raportul de acceptare a celei de a doua părți a lucrărilor de construcție și de racordare a sistemelor de colectare la această stație, certificatul de acceptare a instalației rezultate și certificatul de funcționare a stației menționate nu fuseseră comunicate.

101 În aceste condiții, este necesar să se considere că Republica Italiană nu a dovedit, la data ședinței, că luase toate măsurile necesare pentru a asigura conformitatea aglomerării Courmayeur cu obligațiile care decurg din articolele 4 și 10 din Directiva 91/271, astfel cum au fost constatate în Hotărârea C-85/13.

102 Rezultă că numărul de aglomerări care nu erau, la această dată, conforme cu Directiva 91/271, respectiv 4, a fost redus în mod semnificativ în raport cu numărul total de aglomerări care au făcut obiectul Hotărârii C-85/13, respectiv 41, și, în mod corelativ, efectele negative asupra mediului au scăzut în raport cu cele care rezultă din neîndeplinirea inițială a obligațiilor constatată în această hotărâre (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 iunie 2016, Comisia/Portugalia, C-557/14, EU:C:2016:471, punctul 75). Prin urmare, Republica Italiană a redus considerabil atingerea adusă mediului care decurge din încălcarea constatată prin Hotărârea C-85/13.

103 Nu este mai puțin adevărat că persistă o atingere adusă mediului, desigur mai puțin importantă. Această atingere este cu atât mai gravă cu cât toate cele patru aglomerări neconforme evacuează în ape receptoare considerate zone sensibile. Clasificând teritoriile vizate drept „zone sensibile”, în conformitate cu articolul 5 alineatul (1) din Directiva 91/271 și cu anexa II la aceasta, Republica Italiană a recunoscut astfel necesitatea unei protecții sporite a mediului pentru aceste

teritorii. Or, lipsa tratării apelor urbane reziduale constituie o atingere adusă mediului (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 octombrie 2013, Comisia/Belgia, C-533/11, EU:C:2013:659, punctul 55).

104 Având în vedere riscurile pe care, în lumina jurisprudenței menționate la punctul 95 din prezenta hotărâre, încălcarea în discuție le implică pentru interesele publice importante în cauză, legate de protecția mediului, nici complexitatea intervențiilor materiale care trebuie efectuate, nici faptul, presupunând că este dovedit, că riscul de a aduce atingere calității apei pentru scăldat în zonele costiere vizate ar fi teoretic și pur potențial sau că, în orice caz, calitatea acestei ape ar prezenta o tendință de îmbunătățire nu pot conduce la o apreciere mai puțin severă a gravității acestei încălcări.

105 Cu toate acestea, trebuie să se țină seama, ca circumstanță atenuantă, *primo*, de cooperarea Republicii Italiene cu serviciile Comisiei pe tot parcursul procedurii, *secundo*, de progresul pe care acest stat membru l-a realizat în executarea Hotărârii C-85/13, *tertio*, de eforturile de investiții importante pe care statul membru menționat le-a angajat pentru executarea acestei hotărâri și, *quarto*, de numirea unui comisar extraordinar unic în acest scop.

106 În ceea ce privește, în al doilea rând, durata încălcării, trebuie să se ia în considerare perioada cuprinsă între pronunțarea hotărârii prin care se constată prima neîndeplinire a obligațiilor și momentul în care Curtea apreciază faptele [a se vedea, în acest sens, Hotărârea din 13 iunie 2024, Comisia/Ungaria (Primirea solicitanților de protecție internațională II), C-123/22, EU:C:2024:493, punctul 126 și jurisprudența citată].

107 În speță, neexecutarea Hotărârii C-85/13 persistă, la data la care Curtea apreciază faptele, de aproximativ 11 ani, ceea ce constituie o durată excesivă, chiar dacă trebuie să se țină seama de perioada semnificativă de mai mulți ani pe care o necesitau lucrările de infrastructură necesare.

108 În ceea ce privește, în al treilea rând, capacitatea de plată a statului membru în cauză, Comisia a propus, în conformitate cu punctele 3.4 și 4.2 din Comunicarea din 2023, să se ia în considerare produsul intern brut (PIB) al acestui stat membru în raport cu media PIB-urilor statelor membre pentru două treimi din calcul, precum și populația acestuia în raport cu media populației statelor membre, ca criteriu demografic, pentru o treime din calcul.

109 În această privință, reiese din jurisprudența recentă a Curții că determinarea capacității de plată a statului membru în cauză nu poate include în metoda de calcul al factorului „n”, care reprezintă capacitatea de plată a statului membru în cauză în raport cu capacitatea de plată a celorlalte state membre, luarea în considerare a unui criteriu demografic potrivit modalităților prevăzute la punctele 3.4 și 4.2 din Comunicarea din 2023 [Hotărârea din 25 aprilie 2024, Comisia/Polonia (Directiva privind avertizorii), C-147/23, EU:C:2024:346, punctul 86].

110 Astfel, pentru a determina capacitatea de plată a Republicii Italiene, este necesar să se ia în considerare PIB-ul acesteia, ca factor predominant, și să se țină seama de evoluția recentă a acestui PIB, astfel cum se prezintă la data examinării faptelor de către Curte [a se vedea, în acest sens, Hotărârea din 13 iunie 2024, Comisia/Ungaria (Primirea solicitanților de protecție internațională II), C-123/22, EU:C:2024:493, punctul 131 și jurisprudența citată].

111 Având în vedere considerațiile care precedă și în lipsa stabilirii de către Comisie a unui criteriu valid pentru calculul factorului „n” care stabilește capacitatea de plată a Republicii Italiene, trebuie să se stabilească cuantumul sumei forfetare ținând seama de media PIB-ului acestui stat

membru calculată pe ultimii trei ani. Curtea consideră că se va face o justă apreciere a împrejurărilor speței stabilind la 10 milioane de euro cuantumul sumei forfetare care urmează să fie aplicată statului membru menționat.

– *Cu privire la penalitatea cu titlu cominatoriu*

112 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, impunerea unei penalități cu titlu cominatoriu nu se justifică, în principiu, decât în măsura în care neîndeplinirea unor obligații care rezultă din neexecutarea unei hotărâri anterioare continuă până la examinarea faptelor de către Curte [Hotărârea din 13 iunie 2024, Comisia/Ungaria (Primirea solicitanților de protecție internațională II), C-123/22, EU:C:2024:493, punctul 135 și jurisprudența citată].

113 În speță, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 96-102 din prezenta hotărâre, la data ședinței nu fuseseră încă adoptate integral măsurile necesare pentru executarea Hotărârii C-85/13.

114 În aceste condiții, obligarea Republicii Italiene la plata unei penalități cu titlu cominatoriu constituie un mijloc financiar adecvat pentru a determina acest stat membru să ia măsurile necesare pentru a pune capăt neîndeplinirii obligațiilor constatate și pentru a asigura executarea completă a Hotărârii C-85/13.

115 În această privință, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că această penalitate cu titlu cominatoriu trebuie stabilită în funcție de gradul de persuasiune necesar pentru ca statul membru în cauză să își modifice comportamentul și să pună capăt comportamentului incriminat [Hotărârea din 13 iunie 2024, Comisia/Ungaria (Primirea solicitanților de protecție internațională II), C-123/22, EU:C:2024:493, punctul 138 și jurisprudența citată].

116 Revine Curții, în exercitarea puterii sale de apreciere în materie, sarcina de a stabili penalitatea cu titlu cominatoriu menționată astfel încât să fie, pe de o parte, adaptată împrejurărilor și, pe de altă parte, proporțională cu neîndeplinirea obligațiilor constatată, precum și cu capacitatea de plată a statului membru în cauză [Hotărârea din 13 iunie 2024, Comisia/Ungaria (Primirea solicitanților de protecție internațională II), C-123/22, EU:C:2024:493, punctul 139 și jurisprudența citată].

117 În scopul stabilirii cuantumului unei penalități cu titlu cominatoriu, criteriile de bază care trebuie luate în considerare pentru a asigura natura coercitivă a acesteia, în vederea unei aplicări uniforme și efective a dreptului Uniunii, sunt, în principiu, gravitatea încălcărilor, durata lor și capacitatea de plată a statului membru în cauză. Pentru aplicarea acestor criterii trebuie să se țină seama în special de consecințele neexecutării obligațiilor de către statul membru respectiv asupra intereselor private și publice, precum și de urgența ca statul membru în cauză să se conformeze obligațiilor sale [Hotărârea din 13 iunie 2024, Comisia/Ungaria (Primirea solicitanților de protecție internațională II), C-123/22, EU:C:2024:493, punctul 141 și jurisprudența citată].

118 În ceea ce privește acești factori, împrejurările care trebuie luate în considerare reies printre altele din motivele care figurează la punctele 96-110 din prezenta hotărâre, referitoare la gravitatea și la durata încălcării în cauză, precum și la capacitatea de plată a Republicii Italiene.

119 În plus, trebuie să se ia în considerare, ca circumstanță agravantă, împrejurarea că executarea completă a Hotărârii C-85/13 nu ar trebui să intervină, potrivit ultimelor indicații furnizate de Republica Italiană în memoriul său în duplică, decât în anul 2026, ceea ce echivalează cu o întârziere cuprinsă între 26 și 28 de ani în raport cu data la care statele membre trebuiau să asigure respectarea articolelor 4 și/sau 5, precum și 10 din Directiva 91/271.

120 În plus, Comisia a propus Curții să reducă progresiv penalitatea cu titlu cominatoriu în funcție de progresele realizate în executarea Hotărârii C-85/13.

121 În această privință, trebuie amintit că, deși, pentru a garanta executarea completă a hotărârii Curții, penalitatea cu titlu cominatoriu trebuie să fie impusă în integralitatea sa până când statul membru a adoptat toate măsurile necesare pentru a înceta neîndeplinirea obligațiilor constatată, în anumite cazuri specifice poate fi totuși avută în vedere o sancțiune care ține seama de progresele eventual realizate de statul membru în executarea obligațiilor sale (Hotărârea din 31 mai 2018, Comisia/Italia, C-251/17, EU:C:2018:358, punctul 83 și jurisprudența citată).

122 În speță, este necesar să se constate că, în urma asigurării conformității situației aglomerării Trappeto cu obligațiile care decurg din Directiva 91/271, numărul de EL al aglomerărilor care nu dispun de sisteme de colectare și de tratare a apelor reziduale urbane conforme cu dispozițiile relevante ale acestei directive se ridica, la data ședinței, la 137 253.

123 Ținând seama de ansamblul împrejurărilor din prezenta cauză, Curtea apreciază ca adecvată impunerea unei penalități cu titlu cominatoriu degresive în cuantum de 75 000 de euro pe zi.

124 În ceea ce privește periodicitatea penalității cu titlu cominatoriu, componenta degresivă a acesteia este stabilită, în conformitate cu propunerea Comisiei, pe o bază semestrială, dat fiind că stabilirea și analiza dovezii conformității situației aglomerărilor în cauză cu Directiva 91/271 pot necesita un anumit termen și pentru a ține seama de progresele eventual realizate de Republica Italiană. Astfel, va trebui să se reducă cuantumul total referitor la fiecare dintre aceste perioade cu un procent care corespunde proporției reprezentând numărul de EL al aglomerărilor ale căror sisteme de colectare și de tratare a apelor urbane reziduale au fost aduse în conformitate cu Hotărârea C-85/13 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 31 mai 2018, Comisia/Italia, C-251/17, EU:C:2018:358, punctul 87 și jurisprudența citată).

125 Prin urmare, se impune obligarea Republicii Italiene la plata către Comisie a unei penalități cu titlu cominatoriu de 13 687 500 de euro pe semestru de întârziere în punerea în aplicare a măsurilor necesare pentru a se conforma Hotărârii C-85/13, începând de la data pronunțării prezentei hotărâri și până la executarea completă a Hotărârii C-85/13, al cărei cuantum efectiv trebuie calculat la sfârșitul fiecărei perioade de șase luni prin reducerea cuantumului total referitor la fiecare dintre aceste perioade cu un procent care corespunde proporției reprezentând numărul de EL al aglomerărilor ale căror sisteme de colectare și de tratare a apelor urbane reziduale au fost aduse în conformitate cu Hotărârea C-85/13, la sfârșitul perioadei avute în vedere, în raport cu numărul de EL al aglomerărilor care nu dispun de astfel de sisteme în ziua pronunțării prezentei hotărâri.

Cu privire la cheltuielile de judecată

126 Potrivit articolului 138 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea Republicii Italiene la plata cheltuielilor de judecată, iar aceasta din urmă a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a șasea) declară și hotărăște:

1) **Prin neadoptarea tuturor măsurilor necesare pe care le presupune executarea Hotărârii din 10 aprilie 2014, Comisia/Italia (C-85/13, EU:C:2014:251), Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 260 alineatul (1) TFUE.**

2) **Obligă Republica Italiană la plata către Comisia Europeană a unei sume forfetare de 10 milioane de euro.**

3) **În cazul în care neîndeplinirea obligațiilor constatată la punctul 1 persistă în ziua pronunțării prezentei hotărâri, obligă Republica Italiană la plata către Comisia Europeană a unei penalități cu titlu cominatoriu de 13 687 500 de euro pe semestru de întârziere în punerea în aplicare a măsurilor necesare pentru a se conforma Hotărârii din 10 aprilie 2014, Comisia/Italia (C-85/13, EU:C:2014:251), de la data pronunțării prezentei hotărâri până la executarea completă a Hotărârii din 10 aprilie 2014, Comisia/Italia (C-85/13, EU:C:2014:251), al cărei cuantum efectiv trebuie calculat la finalul fiecărei perioade de șase luni prin reducerea cuantumului total aferent fiecăreia dintre aceste perioade cu un procent corespunzător proporției care reprezintă echivalentul-locuitor al aglomerărilor al căror sistem de colectare și de tratare a apelor urbane reziduale a devenit conform cu Hotărârea din 10 aprilie 2014, Comisia/Italia (C-85/13, EU:C:2014:251), la sfârșitul perioadei avute în vedere, în raport cu echivalentul-locuitor al aglomerărilor care nu dispun de astfel de sisteme în ziua pronunțării prezentei hotărâri.**

4) **Obligă Republica Italiană la plata cheltuielilor de judecată.**

Semnături